

Таблиця 3 - Продуктивність і посівні якості насіння суданської трави в залежності від способів посіву та норм висіву (в середньому за 1994-1996 роки)

Спосіб посіву (А)	Норма висіву, млн.шт/га (В)	Врожайність насіння, ц/га	Маса 1000 насінин, г	Схожість, %
Рядовий	1,5	5,3	11,0	92
	2,0	6,2	11,2	92
	2,5	5,9	11,1	91
	3,0	5,8	10,6	92
Широко-рядний	0,5	3,2	11,6	91
	1,0	4,1	11,9	91
	1,5	3,9	11,3	90
	2,0	3,8	11,2	83

НІР₀₅ по факторах: А-0, 12-0, 15; В-0, 17-0, 21; АВ-0, 25-0, 30

Отже рядові посіви за всіх норм висіву, які вивчались в досліді, забезпечують одержання високоякісного насіння.

Таким чином, в богарних умовах степової зони України кращим способом посіву, який забезпечує найвищий врожай якісного насіння суданської трави є рядовий з нормою висіву 2,0 млн. схожих насінин на 1 га.

УДК 338.431.6:635

ІНТЕНСИФІКАЦІЯ ОВОЧІВНИЦТВА В ХЕРСОНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

О.В. ДОБРОЗОРОВА – асистент, ХДСГІ

Першочерговим завданням агропромислового комплексу є створення стабільного і повноцінного ринку продовольства, де належне місце повинна займати овочева галузь.

Херсонська область належить до одного з найбільш сприятливих регіонів України для розвитку високо інтенсивного овочівництва, завдяки відповідним ґрунтово-кліматичним умовам, наявності значних зрошувальних площ, а також достатньої кількості потужностей для їх переробки.

Основними напрямками інтенсифікації овочівництва є використання досягнень НТП: застосування сучасних хімічних, біологічних, агротехнічних методів і засобів боротьби з шкідниками і хворобами, освоєння науково обґрунтованих сівозмін, внесення оптимальних доз органічних та мінеральних добрив, упровадження нових високопродуктивних сортів і прогресивних технологій їх вирощування, використання під овочі меліорованих земель. Окрім цього інтенсифікація залежить від ступеня спеціалізації, інтеграції, існуючої матеріально-технічної бази цієї галузі, розвинутості інфраструктури та форми організації виробництва.

В інтенсифікації овочівництва першочерговим завданням є удосконалення агротехніки. Існуюча в області система виробництва овочів передбачає активну обробку ґрунту, збільшення доз внесення мінеральних добрив, зростання пестицидного, технічного, антропогенного навантаження. Це призводить до високих темпів мінералізації гумуса ґрунту, різкого збільшення ерозійних процесів погіршення агрофізичних показників ґрунту, фітосанітарного стану екологічної обстановки і, як слідство, зниження врожайності і якості продукції, перевитрат фінансових, енергетичних і трудових ресурсів.

При традиційній технології, яка передбачає багаторазове ручне збирання томатів, затрати праці дуже високі - близько 1000-1200 людино-годин на 1 га, у тому числі на збирання врожаю 140-150 ц з 1 га - 800-900 людино-годин.

Урожайність основних овочевих культур по області дуже низька. В 1996 році вона становила: томатів – 91.7 ц з 1 га, огірків – 89.2, капусти – 138, столових буряків – 168.0, моркви – 81.3, цибулі ріпчатої – 58.8 ц з 1 га.

Створений на сьогодні науковий потенціал дозволяє отримувати врожайність овочевих культур 300-600 ц з 1 га, що в 3-5 разів більше ніж фактичний рівень в господарствах Херсонської області. Дотримування всіх вимог, передбачених технологією, забезпечує врожайність пізньої капусти - 500 ц з 1 га, томатів - 450, огірків - 200, моркви - 300, цибулі ріпчатої - 200 ц з 1 га при витратах праці на 1 ц продукції: капусти – 0.7 люд.-год., томатів - 2,0, огірків - 2,3, моркви - 0,63, столових буряків -1,2; цибулі ріпчатої - 2,2 людно-годин.

Великою проблемою овочівників залишається боротьба з бур'янами, яка в нинішній час вирішується в основному агротехнічними методами (біологізовані сівозміни, комбінована система обробки ґрунту). Але зменшити забур'яненість ланів в овочевих господарствах нижче порога шкідливості тільки агротехнічними методами неможливо, тому необхідно раціонально використовувати гербіциди. При цьому препарати з високими витратами діючої речовини

10-15 кг на 1 га (ТХА, тетрал, рамрод та інші) треба замінити на гербіциди з більш низькими витратами -0,05-1,5 кг на 1 га діюч. речовини (дуал, фюзилад, стомп та інші).

Основну увагу треба приділити підвищенню ефективності застосування гербіцидів завдяки ретельному добору препарату, впровадженню прогресивних методів обробки - локальне внесення, використання сумішей, підвищення токсичності препаратів завдяки регулюванню вологості ґрунту та своєчасного їх загорання.

Використання оприскувачів з щілопоподібними, дефлекторними, центробіжними розпилювачами дають змогу знизити втрати гербіцидів.

Економія витрат праці при використанні гербіцидів на 1 га посіву перевершує 200 людино-годин, а чистий прибуток на 1 гривню витрат - 1,4-2,0 гривні.

Ще одним фактором інтенсивного ведення овочівництва є захист овочевих культур від хвороб та шкідників, які знижують урожайність на 20-30%, та значно впливають на якість продукції.

Фітофтороз томатів та переноспороз цибулі в сприятливі для їх розвитку роки можуть скоротити врожай на 75-80% і навіть привести до його повної загибелі.

Аномально велика кількість опадів в червні-серпні цього року привела до широкого розповсюдження хвороб овочевих культур. Це привело до значних втрат урожаю більшості культур, особливо томатів, що сприяло підвищенню цін на продукцію на ринках міста.

Своєчасне проведення комплексу захисних заходів дозволяє знизити поражение рослин на 70-90%. Проте в зв'язку з широким використанням пестицидів на великих територіях виникає загроза забруднення навколишнього середовища. Тому із вдосконаленням хімічних засобів в перспективі треба проводити роботи по розробці та впровадженню біологічного методу як найбільш перспективного та екологічно безпечного.

Зрошування як фактор інтенсифікації забезпечує в засушливих умовах Херсонської області підвищення врожайності овочей серед інших рівних умов в середньому на 60-70%. Наприклад, в Скадовському районі на зрошуваних землях урожайність овочей в середньому за період 1991-1996 рр. була 154 ц з 1 га, а в переважно богарному районі Високопольському - 39 ц за 1 га, що аж на 75% нижче.

Найбільш перспективними та економічними засобами поливу є крапельне зрошування, синхронно-імпульсне дощування, аерозольне зволоження, комбіновані поливи.

Значну роль в інтенсивному вирощуванні овочевих культур відводиться їх сортовому складу. Шляхом виведення сортів та гібридів

дів із цілеспрямованими технологічними властивостями можливо покращити якість продукції на 50-60%, ефективно вирішувати проблеми механізації трудомістких процесів, транспортування, зберігання продукції. В формуванні сировинної бази для переробних підприємств ведуча роль також належить сорту. Наприклад, для виробництва високоякісної томатної пасти необхідно 35-40% томатів сливовидної форми (Новичьок, Лагідний та інші), а решта круглої (Волгоградський 5/95, Світанок, Персей та інші).

Для індустріальних технологій вирощування томатів необхідні сорти, які мають наступні ознаки: рівночасне формування і дозрівання врожаю; висока продуктивність і добрі смакові якості; підвищений зміст сухих речовин, цукру; стійкість до механічного впливу і розтріскування і легким відділенням плодів від стебла.

Для конвейерного надходження томатів господарствам громадського сектору та великим фермерським господарствам рекомендується вирощувати 30-35% ранніх сортів (Перемога, Білий налив, Світанок, Пето-86, Київський 139), 35-40% середньостиглих сортів (Персей, Новичьок, Круиз, Ріо-Фуего, Лагідний), 25-30% пізніх сортів (Волгоградський 5/95, Мобил, Ріо-Гранде).

Одним із засобів, який підвищує урожай овочевих культур на 30-40% є застосування добрив за даними наукових досліджень, при вірному їх використанні кожна тона мінеральних добрив дає додатковий врожай, т з 1 га: капусти - 20-25, томата 7-10, огірка 5-6, цибулі 4-5, корнеплодів 8-16.

Скорочення виробництва мінеральних добрив та хімічних засобів захисту рослин, зростаючі вимоги до якості продукції роблять актуальним застосування якісно нового виду добрив – біогумуса.

Його використання дозволяє комплексно вирішити проблему гарантованого врожаю, якості продукції і збереження позитивного балансу гумуса.

Одним з методів раціонального використання ресурсів, особливо трудових, є комплексна механізація. Існуючий її рівень в овочевих господарствах складає в середньому 30-35%. Це робить овочівництво дуже трудомісткою сільськогосподарською галузю, а значить дорогою і малорентабельною.

Світовий та вітчизняний досвід дозволяє всі основні овочеві культури збирати за допомогою машин. Для цих цілей була створена система машин та механізмів для зрощування, збирання, доробки та зберігання овочів. Вітчизняна технологія вирощування овочів передбачає використання такого комплексу техніки: сійки СУПО-6, СУІО-9, машини для посадки росади СКН-6, СКН-6А, культиватори для догляду за посівами КФО-4.2, КФО-5.4, комбайни для збирання

овочів СКТ-2А, СКТ-2, ТПО-50М, ПОС-25, машини для збирання корнеплодів Е-825, МУК-1.8 і інші.

Реалізація вище вказаних напрямків інтенсифікації можлива при вирішенні питань, зв'язаних з оздоровленням фінансового стану сільськогосподарських підприємств. Вихід з цього насамперед у здійсненні політики активного стимулювання платоспроможного попиту.

Формування ефективного платоспроможного національного ринку має стати однією з засад стану економічного зростання. Лише розширення платоспроможної місткості ринку продовольства і сировини дозволить збалансувати ціни на сільгосппродукцію з динамікою цін на товари і послуги для села.

Докорінного удосконалення потребує механізм кредитного обслуговування села. Нині діючий інструментарій кредитування у нас надто збіднений, відстає від вимог життя та світової практики. Досвід розвинутих країн показує, що стрижнем кредитування сільського господарства є іпотека і лізинг.

Для запровадження заставного кредиту необхідне законодавство про ринок нерухомості, іпотеку.

В умовах переходу до ринкових відносин необхідно поглиблювати розробки щодо формування інтенсивного економічного виробництва сільськогосподарської продукції, обґрунтування основних напрямків його економічної і соціальної ефективності, вдосконалення господарського механізму. Це сприятиме підвищенню ефективного функціонування сільськогосподарського виробництва в умовах багатокладної економіки і вимог ринку.